

Beslissing samenwerking met herkomstland Portugal

////////////////////////////////////
Datum: 14/02/2023

Auteur: VCA

Onderwerp: Beslissing samenwerking met herkomstland Portugal
////////////////////////////////////

1. Situering

Het Vlaamse Regeerakkoord voorziet dat de Vlaamse Regering de huidige praktijken rond interlandelijke adoptie grondig onderzoekt en maatregelen neemt om interlandelijke adopties naar Vlaanderen te verbeteren.

Naar aanleiding van het eindrapport¹ van het expertenpanel inzake interlandelijke adoptie formuleerde de Vlaamse Regering op 17 september 2021² een aantal krijtlijnen voor de verdere aanpak, zowel voor wat betreft de toekomst van interlandelijke adoptie, als voor het omgaan met wantoestanden uit het verleden.

Een van deze krijtlijnen betreft het versterken van partnerschappen met herkomstlanden. Uit de mededeling aan de Vlaamse Regering van 17 september (VR 2021 1709 MED.0315/1): *Om de kansen voor kinderen te vergroten op een gepaste thuis en tegelijk ook het risico op mistoestanden nog sterker uit te sluiten, wil de Vlaamse regering de samenwerking op niveau van de naties (aankomstland – herkomstland) versterken. Vlaanderen zal ter plaatse gaan naar de landen waarmee, na risicoanalyse, samengewerkt kan worden of nieuwe samenwerking kan worden gezocht om te komen tot intense samenwerkingsafspraken. Daarbij hoort dat bij zo'n doorstart of opstart heel goed wordt uitgelegd hoe Vlaanderen wil werken, welke kandidaat-adoptieouders Vlaanderen heeft, voor welke kindprofielen, etc. Op kindniveau wordt het systeem vervolgens gestuurd door de vraag van de herkomstlanden om binnen de gemaakte afspraken kinderen te plaatsen. We verankeren deze werkwijze waarrond vandaag al goede praktijken met een aantal herkomstlanden bestaan in de werking van interlandelijke adoptie.*

De Vlaamse Regering vroeg aan het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA) om het kader voor bovenstaande risicoanalyse uit te werken en ter validatie voor te leggen aan de Vlaamse Regering. De criteria voor het beslissingskader interlandelijke adoptie werden door de Vlaamse Regering vastgelegd op 10 december 2021³.

Het beslissingskader werd in concreto verder uitgewerkt en dient als basis voor het screenen van alle huidige samenwerkingen met herkomstlanden inzake interlandelijke adoptie.

Voor het aanleveren van informatie en advies werkt VCA voor iedere screening samen met drie onafhankelijke organisaties met internationale expertise in alternatieve jeugdzorg, jeugdbeschermingsmaatregelen en kinderrechten. Het gaat om International Social Service⁴ (ISS), Child Identity Protection⁵ (CHIP) en UNICEF⁶.

Daarnaast werd ook input gevraagd aan de bevoegde autoriteit in het desbetreffende herkomstland, aan de interlandelijke adoptiediensten en aan de Federale Centrale Autoriteit (FCA).

Aan de hand van de verzamelde input worden alle huidige samenwerkingen op basis van een kleurencode geëvalueerd door twee stakeholders: geadopteerden en de huidige interlandelijke adoptiediensten. Echter, werden voor sommige herkomstlanden, waaronder Portugal, geen geadopteerden gevonden om de informatie door te nemen en te evalueren.

¹ <https://www.opgroeien.be/nieuws-en-pers/nieuws/rapport-expertenpanel-interlandelijke-adoptie-in-vlaanderen>

² <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/61404C18364ED90008000178>

³ <https://www.opgroeien.be/nieuws-en-pers/nieuws/nieuw-beslissingskader-voor-interlandelijke-adoptie>

⁴ <https://www.iss-ssi.org/index.php/en/>

⁵ <https://www.child-identity.org/en/>

⁶ <https://www.unicef.org/>

VCA zal op basis van het geheel een finale beslissing nemen en kan, in geval van twijfel, bijkomend beroep doen op een expert in de kinderrechten.

VCA kan hierbij drie mogelijke beslissingen nemen:

1. Samenwerking met herkomstland is positief

Indien de samenwerking met het herkomstland positief is beslist, loopt de volledige samenwerking door. Er worden wel werkbezoeken gepland om verdere afspraken te maken rond een werking afgestemd op de krijtlijn "Partnerschappen met herkomstlanden versterken", zoals beslist door de Vlaamse Regering.

2. Samenwerking met herkomstland wordt onmiddellijk stopgezet

Na screening van de huidige samenwerkingen zal met een aantal herkomstlanden geen samenwerking meer mogelijk zijn. De dossiers van de kandidaat-adoptanten die al een lopende kindtoewijzing hebben, worden verder afgewerkt volgens het huidige systeem. De andere kandidaat-adoptanten kunnen zich heroriënteren naar de herkomstlanden waar Vlaanderen nog wel verder mee samenwerkt. Transparante communicatie naar de betrokkenen is dan essentieel.

3. Samenwerking met herkomstland vraagt meer verduidelijking via werkbezoek

Na screening van het herkomstland wordt een werkbezoek gepland om meer duidelijkheid te creëren rond toekomstige samenwerking. De samenwerking loopt onverminderd door tot na verduidelijking via het werkbezoek en definitieve beslissing door VCA.

2. Beoordeling huidige samenwerking interlandelijke adoptie met Portugal

De beoordeling gebeurde op basis van het ingevulde "Decision framework for intercountry adoption - portugal", die u in bijlage vindt. Dit document omschrijft in detail de verschillende beoordelingscriteria en maakt integraal deel uit van de beoordeling en beslissing door VCA.

1. Algemene situatie in het land van herkomst

Veiligheidssituatie

Portugal is een van de veiligste landen van Europa. Er zijn dus niet veel risico's verbonden aan een reis naar Portugal. <https://diplomatie.belgium.be/nl/landen/portugal/reizen-naar-portugal-reisadvies/algemene-veiligheid-portugal>. De normale veiligheidsmaatregelen moeten in acht worden genomen.

→ **De veiligheid ter plaatse is voldoende.**

Corruptie-index

Portugal heeft een Corruption Perception Index van 62 op 100 in 2021 (<https://www.transparency.org/en/countries/portugal>). In 2013 bleek uit een rapport van Transparency International dat de politieke partijen, het parlement, de rechterlijke macht en het leger de meest corrupte instellingen in Portugal waren.

→ **Er is weinig corruptie in het land.**

Politieke stabiliteit

Portugal staat op plaats 34 (van 194 landen) op de Political Stability Index (https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/).

→ **Portugal is een politiek stabiel land**

2. Ratificatie van het Haags Verdrag

Het Haags Adoptieverdrag werd op 26/08/1999 ondertekend, op 19/03/2004 geratificeerd en trad op 01/07/2004 in werking.

→ **Portugal ratificeerde het Haags Adoptieverdrag.**

3. De bereidheid om rechtstreeks samen te werken van overheid tot overheid

Bereidheid tot samenwerking vanuit de centrale adoptieautoriteit

In de praktijk ziet het VCA een vlotte communicatie en samenwerking in het kader van dossiers en in het kader van het aanleveren van informatie voor het beslissingskader. Deze bereidheid tot samenwerken wordt

ook vastgesteld in de betrokkenheid en samenwerking van de Centrale Autoriteit van Portugal (hierna: "CA") met internationale instanties. De CA van Portugal heeft haar "country profile" op de website van van het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie betreffende het internationaal privaatrecht (hierna: "HcCH") recent ingevuld (2022).

→ De Centrale Autoriteit van Portugal is bereid tot samenwerking.

Mogelijkheid van rechtstreekse samenwerking van overheid tot overheid

De taken van de CA van Portugal omvatten onder andere het ontvangen van adoptiedossiers van ouders, rechtstreeks van Centrale Autoriteit tot Centrale Autoriteit. VCA zal de rechtstreekse samenwerking ter plaatse bespreken.

→ Rechtstreekse samenwerking van overheid tot overheid is mogelijk.

4. Positionering van de adoptiepraktijk binnen het bredere zorg- en opvangsysteem van het land van herkomst in de praktijk

Regelgeving over taken en bevoegdheden in de jeugdbescherming door een overheidsinstantie

De taken en bevoegdheden inzake jeugdbescherming zijn verankerd in de Portugese regelgeving. De overheid volgt nauw op en stuurt ook aan doorheen de jeugdbeschermingspraktijk. De scheiding van een kind van zijn geboortegezin en maatregelen voor pleegzorg of residentiële zorg zijn opgenomen in de wetgeving. De staat treedt op ter bevordering en bescherming van de rechten van kinderen in risicosituaties. Sinds 2019 werd het pleegzorgstelsel ingevoerd in Portugal. De Portugese regering geeft voorkeur aan gemeenschapszorg boven de plaatsing in residentiële/institutionele instellingen.

→ De regelgeving en richtlijnen betreffende procedures, taken en verantwoordelijkheden van de actoren binnen de jeugdbescherming zijn duidelijk.

Jeugdbeschermingsmaatregelen in de praktijk

Er zijn verschillende soorten jeugdbeschermingsmaatregelen zoals pleeggezinnen, Kinder- en Jeugdopvang, Tijdelijke opvang, Noodopvang, Gespecialiseerde Kinder- en Jeugdopvang en Autonome Appartementen, De duur van een residentiële zorgmaatregel is opgenomen in de overeenkomst of in de rechterlijke beslissing.

Pleegzorg is een geïntegreerde maatregel die aan de belangen van het kind beantwoordt en is te verkiezen als beschermingsmaatregel in het kader van een plaatsing. Residentiële zorg is gericht op zorgverlening en het voorzien in de fysieke en psychologische behoeften van kinderen en jongeren. Er is geen informele pleegzorg in Portugal.

Bij een onvrijwillige plaatsing (instelling of in een pleeggezin) volgt de rechter de zaak op en stelt een technisch team aan dat het traject van het kind zal volgen. De vrijwillige plaatsing (pleeggezin) bij akkoord van ouders of voogd, gebeurt door middel van het opstellen van een overeenkomst tussen ouders, kind en de Commissies voor de bescherming van kinderen en jongeren (hierna: "CPCJ"). Het CPCJ heeft toezicht op de vooruitgang van het kind, de uiteindelijke beëindiging van de maatregel en de terugkeer van het kind naar zijn/haar familie. Er zijn gespecialiseerde eenheden voor kinderen met blijvende handicaps, ernstige chronische ziekten, psychiatrische stoornissen of verslavingsgedrag. Maar deze plaatsen zijn beperkt.

De mening van het kind telt mee doorheen de procedures. Het gaat om het horen en betrekken van het kind, rekening houdend met de leeftijd en rijpheid. Dit is geregeld in verschillende wettelijke instrumenten. Kinderen en jongeren worden door de CPCJ of de rechter gehoord over de situaties die aanleiding gaven tot de interventie, over de toepassing, herziening of beëindiging van de maatregelen.

Portugal loopt een proces in kader van deinstitutionalisering. Los van deze inspanningen is Portugal nog sterk afhankelijk van de residentiële instellingen voor alternatieve zorg.

→ Jeugdbeschermingsmaatregelen zijn in de praktijk goed uitgewerkt. Er is een de-institutionaliseringbeleid.

Beleid van preventie en re-integratie naar het gezin van herkomst

Portugal is bezig met een proces in kader van deinstitutionalisering: op vlak van bevorderen van positief ouderschap, het ontwikkelen van programma's die behoud van familie mogelijk maken en het versterken van familie-georiënteerde acties. De laatste 10 jaar is er een daling van het aantal kinderen dat in instellingen geplaatst is. Het beleid doet een geïntegreerde inspanning op vlak van het werken naar gezinsherintegratie. De meeste kinderen die in pleegzorg/pleegtehuis zitten en een levensproject van gezinsherintegratie aangaan slagen hier in.

→ Er is een sterk beleid van preventie en re-integratie.

Centrale databank met gegevens over alle kinderen in de jeugdhulp

Er is een register van alle kinderen in de jeugdhulp in een nationale databank die elke CPCJ aanvult. De databank wordt beheerd door de Nationale Commissie voor de bevordering van de rechten en de bescherming van kinderen en jongeren. Dit is een nationale openbare instelling met administratieve autonomie, die onder toezicht staat van het ministerie van Arbeid, Solidariteit en Sociale Zekerheid. De informatie in de nationale databank is vertrouwelijk en kan alleen worden gedeeld door professionals die in de CPCJ's werken.

→ **Portugal heeft een centrale databank met gegevens over alle kinderen in de jeugdhulp.**

Inbedding van adoptie in het jeugdbeschermingssysteem

In Portugal wordt adoptie (met specifieke regelgeving) niet gezien als een beschermingsmaatregel maar als een alternatief voor de biologische familie. Adoptie valt wel onder dezelfde overheid, het Directoraat-generaal voor welzijn en sociale diensten, gezinnen en kinderen van het ministerie van Arbeid, Solidariteit en Sociale Zekerheid.

→ **Adoptie zit regelgevend niet ingebed binnen de jeugdhulp maar valt wel onder dezelfde overheid.**

5. Consequente toepassing van het subsidiariteitsprincipe in interlandelijke adoptie

Inbedding van het subsidiariteitsprincipe in de regelgeving

De regelgeving en procedures inzake preventieve gezinszorg, re-integratie met oorspronkelijke ouders/familie, pleegzorg, kleinschalige en/of gezinsgerichte residentiële opvang en binnenlandse adoptie zijn in overeenkomst met het subsidiariteitsprincipe.

→ **Het subsidiariteitsprincipe is ingebed in de regelgeving.**

Toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van binnenlandse adoptie

De mogelijkheid tot terugkeer naar de geboortefamilie wordt altijd maximaal nagestreefd. In Portugal zijn er twee pistes voor kinderen die niet meer bij hun familie wonen, die steeds worden onderzocht: tijdelijke opvang voor kinderen en kinder- en jeugdhuisen, georganiseerd binnen een perspectief van pleeggezinnen of een terugkeer naar het biologische gezin.

Als een kind adoptabel wordt verklaard kan er naar binnenlandse adoptanten gekeken worden (zie hieronder: punt 6. Adoptabiliteit). Er is geen info over het kindprofiel bij binnenlandse adopties van de laatste 10 jaar beschikbaar. VCA zal dit bevragen ter plaatse.

→ **Het subsidiariteitsprincipe wordt consequent toegepast in de praktijk van binnenlandse adoptie.**

Toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van interlandelijke adoptie

Kinderen of jongeren waarop er beschermingsmaatregel (instelling of gezin) van toepassing is met het oog op adoptie en waarvoor er binnenlands geen adoptanten worden gevonden, kunnen interlandelijk geadopteerd worden. Het gaat voornamelijk over kinderen tot 9 jaar met gezondheidsproblemen en/of groepen broers en zussen met problemen en kinderen van 10 tot 15 jaar zonder gezondheidsproblemen.

→ **Het subsidiariteitsprincipe wordt consequent toegepast in de praktijk van interlandelijke adoptie.**

6. Adoptabiliteit

Centrale registratie van adoptabele kinderen

Er is een gecentraliseerde databank met de adoptabele kinderen en de kandidaten voor adoptie. Deze bevat data over alle kinderen met een beslissing van de rechtbank over hun adoptie, data over kandidaten voor adoptie en over nationale en internationale adoptieprocedures. De databank is niet gelinkt aan het nationale zorgsysteem, en functioneert onafhankelijk van andere databanken in Portugal.

→ **Er is een centrale registratie van adoptabele kinderen.**

Beoordeling van en beslissing tot adoptabiliteit

Adoptabiliteit kan alleen worden vastgesteld door een rechtbank (familie en jeugdrechtbank), na een strikte gerechtelijke procedure van kinderbescherming met het geboortegezin of na een wettelijk gegeven toestemming van de ouders (vrij en zonder dwang gegeven). In het begin van het proces moet de rechtbank de beschermende maatregel (toevertrouwen van een kind) toepassen op de voor adoptie geselecteerde

kandidaat, het gastgezin of de instelling met het oog op adoptie. Daarna begint het lokale adoptieteam met de matching.

Het lokale adoptieteam dient tweemaal een zoektocht te doen naar geschikte kandidaten in het binnenland. Enkel als er geen respons kwam kan het kind verwezen worden voor interlandelijke adoptie. Dit zal niet gebeuren als dit niet in het beste belang is van het kind, in overeenstemming met diens specifieke eigenschappen. VCA zal ter plaatse bevragen hoe in Portugal het hoogste belang van het kind bepaald wordt met het oog op interlandelijke adoptie. Terwijl er in het buitenland met partners gezocht wordt naar geschikte kandidaten blijft het lokale adoptieteam om de drie maanden naar binnenlandse kandidaten zoeken. Na die procedure bepalen het lokale adoptieteam en de centrale autoriteit of het kind voor interlandelijke adoptie verwezen wordt. Er is geen vaste wettelijke tijdslimiet, de termijn van beslissing hangt af van de evolutie van de technische beoordelingen en de vonnissen van de rechtbank.

→ In de regelgeving en in de praktijk blijkt dat de beoordeling van adoptabiliteit uitsluitend door een rechtbank gebeurt.

Situaties waarin een kind adoptabel kan worden verklaard

Het kind moet minder dan 15 jaar oud zijn op moment van aanvraag tot adoptie. Een rechtbank kan een kind plaatsen met oog op diens adoptie (Art 1978 CC) a) als de ouders onbekend zijn of overleden; b) als er voorgaande toestemming is voor de adoptie; c) als de ouders het kind in de steek lieten; d) als de ouders bij handelen of nalaten, de veiligheid, gezondheid, opvoeding, school of ontwikkeling van het kind ernstig in gevaar brengen; e) als de ouders een significante desinteresse toonden ten aanzien van het kind, zodanig dat de kwaliteit en de continuïteit van de ouderschapsbanden worden geschaad, ten minste gedurende de drie maanden voorafgaand aan het verzoek tot plaatsing.

→ In de regelgeving is duidelijk in welke situaties kinderen adoptabel kunnen worden verklaard.

Onderzoek van psychosociale adoptabiliteit

De beoordeling van de adoptabiliteit is eco-systemisch en klinisch wat betreft hun ontwikkeling. De beoordeling gebeurt holistisch, omvat het hele proces van het kind en is gebaseerd op diens noden en de capaciteiten van de kandidaten om hieraan te voldoen. Hoe ouder het kind, hoe groter doorgaans de hechtingsproblematiek, maar dit hangt af van de levensgeschiedenis van het kind. Er wordt gekeken naar significante relaties en of deze moeilijk verliepen. Portugal ziet op vlak van taal en cultuur geen grote belemmeringen, gezien de buitengewone aanpassingsvermogens van de meeste kinderen (hoe jonger hoe beter). VCA zal ter plaatse nog verder bevragen hoe de CA kijkt naar adoptabiliteit van oudere kinderen met een specifieke gedragsproblematiek (trauma, hechting, ...).

Het hoogste belang van het kind wordt nagestreefd door naar de gehele situatie te kijken. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden en tekortkomingen van de familie in functie van maximaal nastreven van een verandering. Als er geen nationale adoptant gevonden wordt, dan is het kind geschikt voor internationale adoptie. VCA zal ter plaatse bevragen of er nog andere redenen zijn dat er voor internationale adoptie gekozen wordt als beste oplossing voor het kind. De kinderen worden gehoord, afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkeling. Evaluatie van de ontwikkeling van het kind is gebaseerd op het ecologische model van beoordeling en interventie in situaties van risico en gevaar, en ook op de verslagen door het team van het pleeghuis. Dit vormt de inhoud van het kinddossier. Het bevat gedetailleerde verslagen over het gedrag van het kind, relaties, ontwikkeling, school, ... en medische verslagen en schoolverslagen.

De betrokken actoren zijn de adoptieteams van de sociale zekerheid (per district), de technische teams van de pleeggezinnen of de pleeggezinnen zelf. De adoptieteams bestaan uit psychologen en maatschappelijk werkers.

→ Er is een procedure om de psychosociale adoptabiliteit van het kind vast te stellen.

Toestemming van de oorspronkelijke ouders of wettelijke voogd en van het kind

De toestemming voor adoptie moet duidelijk en ondubbelzinnig worden gegeven voor de familierechtbank waarbij de rechter de reikwijdte, betekenis en gevolgen van de toestemming duidt. De toestemming is onherroepelijk en vervalt niet.

Het Burgerlijk Wetboek en de wet 143/2015 omschrijven de wettelijk noodzakelijke toestemmingen:

- 1) Als beide ouders bekend zijn: de toestemming van de geadopteerde ouder dan 12 jaar; de toestemming van beide ouders, ook als zij minderjarig zijn; de toestemming van de adoptanten en van de echtgenoot van de adoptant die niet gerechtelijk gescheiden is van personen en goederen is noodzakelijk.
- 2) Indien beide ouders onbekend of overleden zijn: de rechtbank kan de maatregel van bevordering en bescherming nemen door het kind toe te vertrouwen voor toekomstige adoptie en in dat geval is de toestemming vereist van de geadopteerde ouder dan 12 jaar; van de bloedverwant in opgaande lijn, van de verwant tot en met de derde graad, of van de voogd, indien zij het kind onder hun hoede hebben en met hem samenwonen; van de adoptanten.
- 3) Indien een van de ouders onbekend of overleden is, is de toestemming vereist van de geadopteerde ouder dan 12 jaar, de bekende ouder met ouderlijke verantwoordelijkheid en de adoptanten.

4) Indien de ouders uit de ouderlijke macht zijn ontzet: geldt hetzelfde als voor punt 2 (beide ouders onbekend of overleden).

Bovendien bepaalt art. 1982 van het Burgerlijk Wetboek: De instemming moet onmiskenbaar verwijzen naar adoptie en moet worden gegeven voor de rechter, die de aangever duidelijkheid moet verschaffen over de betekenis en de gevolgen van deze daad. De moeder kan haar toestemming pas zes weken na de bevalling geven. De toestemming vervalt als het kind niet wordt geadopteerd of als het niet binnen drie jaar administratief of gerechtelijk wordt toegewezen of geplaatst in een instelling, in pleegzorg of bij een voor adoptie geselecteerd gezin. Als de vader onbekend is zullen de technische teams die de kindsituatie bestuderen en de adoptie voorstellen, contact nemen met de bredere familie, burens om een onbekende of afwezig vader te vinden. Als hier niets uit voortkomt zal de rechtbank die het adoptieproces opvolgt een bericht plaatsen voor een bepaalde wettelijke periode waarbinnen men de adoptie kan betwisten, inclusief de vader.

Kind en kandidaten zijn duidelijk geïnformeerd over hun rechten, over de doelen, hoe het adoptieproces plaatsvindt en over de gevolgen van elke beslissing die kan genomen worden. Het kind wordt gehoord over het adoptieproces in een verplichte hoorzitting, rekening houdend met leeftijd, volwassenheid en begrip. Kind en kandidaat hebben het recht om deel te nemen aan de beslissingen omtrent de implementatie van het adoptieproces. Vanaf de leeftijd van 12 jaar moet het kind instemmen bij de adoptie. Onder de leeftijd van 12 jaar moet hij of zij gehoord worden, omtrent diens wensen overeenkomstig leeftijd en ontwikkeling. Dit gebeurt tijdens het voorbereidingsplan voor adoptie. De technische teams luisteren naar de familieleden, inclusief de siblings om ook met hun wensen rekening te houden. VCA zal ter plaatse bevragen bij de CA op welke manier er rekening gehouden wordt met de mening van het kind (boven en onder 12 jaar) in het beslissingsproces.

→ **De toestemming van de oorspronkelijke ouders of wettelijke voogd is bij wet geregeld.**

→ **Het is duidelijk wanneer het kind formeel toestemming dient te verlenen en wanneer het gehoord wordt.**

Begeleiding van de oorspronkelijke ouders

In de wetgeving en praktijk is begeleiding en steun ten aanzien van de oorspronkelijke ouders die hun kind willen afstaan opgenomen. Maar het is niet duidelijk of er in de praktijk begeleiding en steun is na de afstand voor adoptie. VCA zal dit bevragen bij de CA ter plaatse.

→ **Er is regelgeving over begeleiding van de oorspronkelijke ouders.**

Stavingsstukken in het adoptiedossier op het moment van toewijzing

De informatie in het kinddossier bewijzen dat de adoptabiliteit vastligt. In het vonnis en de andere stukken wordt weergegeven welke stappen werden ondernomen ten aanzien van een terugkeer naar de familie en dat het kind werd aangesteld voor adoptie en nadien voor interlandelijke adoptie.

→ **Op het moment van toewijzing blijkt uit het kinddossier dat de legistische adoptabiliteit vastligt.**

Beleid over het samenhouden van siblings

Het beleid in Portugal streeft ernaar om siblings samen te houden.

→ **Er is een beleid over het samenhouden van siblings.**

7. Het verloop van de adoptieprocedure

Voorbereiding/ bindingsperiode voor het kind

Volgens de wet worden kinderen met een maatregel tot adoptie voorbereid op hun project door de opmaak van een voorbereidingsplan, in overeenstemming met hun leeftijd, capaciteiten. Het gaat om 2 sessies per week van 15 tot 60 minuten gedurende 2 maanden waarbij het kind mag denken, schrijven, tekenen en spreken over de nieuwe uitdagingen in diens leven, maar ook over vroegere ervaringen. Doorheen het proces wordt er beoordeeld of het echt de wens van het kind is om interlandelijk geadopteerd te worden en wordt er met hem/haar gekeken naar de culturele context, de verschillen met het herkomstland en de eigenschappen van de kandidaten. Dit wordt opgevolgd door het lokaal adoptieteam, het team van de instelling/pleeggezin en de centrale autoriteit.

De bindingsperiode duurt gemiddeld 4 tot 6 weken. Er is een plan van transitie, dit gebeurt geleidelijk in fases van ondersteunde benadering: een eerste bezoek aan de instelling, naar een langere tijdsduur met activiteiten, tot overnachting. Het lokale team ondersteunt en bewaakt het proces. In functie van ontwikkeling van een affectieve band en nabijheid. Daarna kan het team aan de rechtbank vragen om het voogdijschap over te dragen aan de kandidaten. Hier begint de pre-adoptieve periode. Dit wordt opgevolgd door de bevoegde instanties in het ontvangsland.

→ Portugese kinderen worden goed voorbereid op de adoptie en er is een bindingsperiode voorzien voor de definitieve adoptiebeslissing wordt genomen.

Het matchingsproces

Het lokale adoptieteam en de centrale autoriteit moeten overeenkomen over de matching. Na akkoord van de Nationale Raad voor Adoptie kan er een kindtoewijzing aan een specifiek koppel worden gedaan. Er dient overeenkomst te zijn tussen de noden van het kind (karakteristieken, geschiedenis, ontwikkeling/gedrag en gezondheid) en de capaciteiten van de kandidaten om hieraan tegemoet te komen. Na de nationale zoektocht gebeurt er een internationale zoektocht, eerst in de lijst met kandidaten uit het buitenland, vervolgens aan de hand van het reversed flow principe. VCA zal ter plaatse de samenwerking in kader van reversed flow bespreken met de CA.

Criteria die gehanteerd worden: a) Overeenkomst tussen eigenschappen van het kind en afbakening kindprofiel door de kandidaten omtrent leeftijd, geslacht, etniciteit, gezondheid en achtergrond. Kandidaten dienen te kunnen omgaan met andere etniciteit, vooroordelen, het kind beschermen van sociaal stigma, focussen op trots en zelfvertrouwen. In geval van adoptie van broers/zussen dienen ze aan te tonen dat ze de bekwaamheid hebben om moeilijk gedrag te kunnen beantwoorden, conflicten kunnen oplossen en aandacht verdelen. b) Noden gelinkt aan familieachtergrond en het levenspad: kandidaten dienen te kunnen omgaan met problematische achtergrond, onbekende achtergrond, lange periodes van institutionalisering en familie breakdowns. c) Noden gelinkt aan ontwikkelings- en leerproblemen, gedrag of emotionele problemen: kandidaten dienen cognitieve en taalontwikkeling te stimuleren, kunnen omgaan met leerstoornissen, gevoelig en empathisch zijn en open staan voor gezondheidsspecialisten en maatschappelijk werkers. d) Noden gelinkt aan gezondheidsproblemen: kunnen omgaan met medische zorg en gezondheidsproblemen.

Andere criteria: a) volgorde op vlak van aanmeldingsdatum; b) maximumleeftijdverschil tussen kandidaten en kind van 50 jaar, waarbij het belangrijk is dat ze geadopteerden kunnen opvolgen binnen diens fysieke en cognitief-emotionele ontwikkeling; c) kandidaten met sterk familiaal en sociaal netwerk bij adoptie van broers en/of zussen; d) woonplaats van kandidaten indien van toepassing; e) kandidaten dienen te focussen op het behoud van effectieve relatie tussen broers en zussen in geval van gescheiden adoptie; f) behoud van de kind-rij en de afstand tussen geboorte en adoptie van minstens 12 maanden.

Matching verloopt tussen 1 week en enkele jaren, afhankelijk van de noden van het kind en de capaciteiten van de kandidaten. De tijd tussen afsluiten van de voorbereiding van het kind en voor de kandidaten om af te reizen is gewoonlijk 1 maand.

De matchingsprocedure in samenwerking met Vlaanderen via adoptiedienst Het Kleine Mirakel (hierna: "HKM") verloopt als volgt: de centrale autoriteit van Portugal stuurt elke maand een lijst door met kinderen voor interlandelijke adoptie. Op dat moment is er basisinfo over het kind en diens medische of sociaal-psychologische problematiek. HKM stuurt het dossier van geschikte kandidaten op naar Portugal. Op dat moment werd er reeds gekeken naar een uitgebreid kinddossier. De matching in Vlaanderen gebeurt door het multidisciplinair team van HKM. De kandidaten worden geïnterviewd door de psycholoog. De psycholoog, dokter, jurist en coördinator bekijken samen het dossier. Er wordt ook beroep gedaan op andere experts: pediaters, traumapsychologe, ... Het hele team beslist en er wordt een verslag gemaakt. Op dat moment verleent de CA diens goedkeuring. Daarna wordt de matching voorgesteld bij het VCA. Nadien wordt het kind officieel voorgesteld aan de kandidaat ouders die dan hun goedkeuring moeten geven. Het principe van reversed flow wordt toegepast in de samenwerking met HKM. VCA zal, omwille van de complexe kinddossiers, ter plaatse met de CA duidelijke afspraken maken rond de samenwerking tussen VCA, de adoptiedienst en de CA van Portugal.

→ De procedures en richtlijnen betreffende het matchingsproces zijn duidelijk.

8. Het vermijden van financiële risico's

Kosten en vergoedingen voor de adoptieprocedure op zich zijn geregeld bij wet of overheid

Voor Portugal worden er geen kosten gevraagd: zie table of costs op website PB Den Haag. Tehuizen zijn non-profit, gefinancierd door de overheid. Er zijn enkel feitelijke kosten.

→ Er worden geen kosten gevraagd voor de adoptieprocedure.

Overzicht van de kosten in de praktijk

Er zijn enkel feitelijke kosten: vertaalkosten, ondersteuning, legalisaties, apostilles, verplaatsing, vaste kosten bij tekenen van contract tussen de adoptiedienst en kandidaten (3000 euro), notariskosten, verzendkosten, ...

→ Er is een duidelijk overzicht van de kosten in de praktijk.

Donaties, contributies en projectsteun

Het wordt niet aangemoedigd, maar het is toegelaten om giften te doen (kledij, speelgoed) aan het tehuis, los van de adoptieprocedure (achteraf). Dit gebeurt zelden in de praktijk. Kandidaten en adoptiedienst mogen dit doen. Er is volgens Portugal geen effect op de procedure omdat alle beslissingen in het adoptieproces door de rechtbank, de adoptieteams en de nationale adoptieraad gebeuren.

→ **Contributies en projectsteun worden niet gevraagd. Donaties zijn mogelijk en gebeuren vrijwillig. Het gaat om niet-geldelijke bijdragen.**

Overeenkomst kosten van de adoptiedienst met table on costs van het HcCH

De adoptiedienst omschrijft feitelijke kosten voor Portugal. De vertaler wordt deels per adoptie en deels vast maandelijks betaald.

→ **De door de adoptiedienst opgelijste kosten komen overeen met de table on costs van het HcCH.**

9. Juridisch kader ter ondersteuning van adoptiebetrokkenen in het recht op informatie over hun afkomst en/of hun zoektocht naar familieleden

Centrale geboorteregistratie

In Portugal wordt het kind onmiddellijk geregistreerd bij de geboorte. In alle openbare en sommige particuliere ziekenhuizen en kraamklinieken zijn er loketten waar dit gebeurt. Op die manier kan een kind zijn eerste burgerkaart worden aangevraagd bij de gezondheidsdienst. Als dit loket (Nascer Cidadão) niet beschikbaar is, kunt men de geboorte online of bij een dienst van de burgerlijke stand laten registreren. (<https://justica.gov.pt/Servicos/Nascer-cidadao>).

→ **Er is een centrale geboorteregistratie.**

Procedure voor inzage in het adoptiedossier in de regelgeving

In het algemeen legt de Portugese grondwet het recht op persoonlijke identiteit vast in artikel 26. Wet nr. 143/2015 voegde een specifiek artikel over afkomst toe: "Artikel 1990-A - Toegang tot kennis over afkomst. Geadopteerden hebben het recht om hun afkomst te kennen, binnen de voorwaarden en beperkingen die zijn vastgelegd in de wet die het adoptieproces regelt."

Volgens de Portugese centrale autoriteit bestaat er een procedure voor toegang tot informatie over de achtergrond van een kind. Deze is op nationaal niveau vastgesteld. Deze procedure maakt deel uit van het 'Handboek voor het optreden van de socialezekerheidsinstanties' met betrekking tot de adoptie van kinderen en is het resultaat van de uitvoering van de belangrijkste regels die bij wet nr. 143/2005 zijn vastgesteld.

→ **Het recht op kennis over herkomst en identiteit is in regelgeving opgenomen. Er zijn procedures voor inzage in het adoptiedossier.**

Regelgeving inzake wijziging van geboorteplaats en geboortedatum

De regelgeving laat niet toe om de geboorteplaats en/of geboortedatum te wijzigen.

→ **Geboorteplaats en geboortedatum kunnen niet worden gewijzigd in de geboorteakte.**

Professionele ondersteuning bij de zoektocht naar herkomst door de overheid

Volgens de Portugese Centrale Autoriteit verlenen de professionals van de adoptieteams (overheidsteams) directe steun aan de geadopteerden, met inachtnaam van de wettelijke procedures en de richtlijnen in het hierboven vermelde handboek. Volgens het landenprofiel van de HcCH zijn de lokale adoptieteams verplicht om de geadopteerde, het adoptiegezin en eventueel het geboortegezin voor te bereiden en te bemiddelen bij de toegang tot informatie en bij eventuele contacten. Het lokale adoptieteam coördineert bij het opsporen van de uitgebreide familie.

→ **Er is professionele ondersteuning door de overheid bij de zoektocht naar herkomst.**

10. Inhoud kinddossier

Voldoende informatie in het kinddossier om de herkomst van het kind te achterhalen

De kinddossiers uit Portugal zijn zeer gestoffeerd wat betreft de herkomst van het kind. Er zijn geen specifieke bemerkingen.

→ **Het kinddossier omvat voldoende informatie om de herkomst van het kind te achterhalen.**

Weergave van het volledige traject van het kind in het kinddossier

De kinddossiers zijn steeds volledig en duidelijk en bevatten alle informatie van scheiding van de eerste ouders tot aan de matching met het adoptiegezin.

→ **Het volledige traject van het kind wordt weergegeven in het kinddossier.**

3. Beslissing betreffende de huidige samenwerking interlandelijke adoptie met Portugal

Op basis van bovenstaande informatie, het beslissingskader en de overwegingen neemt VCA de beslissing om de samenwerking met Portugal verder te zetten. Dit betekent concreet dat kandidaat-adoptanten met een contract hun procedure onverwijld kunnen verder zetten.

In het kader van deze beslissing, zal VCA rechtstreeks contact opnemen met de CA van Portugal om de overwegingen bij deze beslissing in een persoonlijk gesprek toe te lichten, alsook met het oog op verdere afspraken rond de samenwerking.

Ariane Van den Berghe
Vlaams Adoptieambtenaar